

Čápí punkáči

Text a foto: Tomáš Grim

„Nezvyklé divadlo se odehrává v posledních několika dnech přímo uprostřed Broumova na Náchodsku. Na koruně zdobící hlavu barokní sochy Panenky Marie na Mírovém náměstí se dvojice čápů bílých rozhodla vybudovat si hnízdo. Morový sloup je ale kulturní památkou.“

Po dvou měsících se vracím domů z Ekvádoru a Španělska a hned mě čeká takováto vzrušující zpráva (Žlábková L., Novinky.cz 7. 6. 2025). Nenaťotit takto jedinečný motiv do připravované knihy o ptáčích městech by bylo ryzím šílenstvím – takže aklimatizace doma v Olomouci se „protáhne“ na sotva 24 hodin a už peláším na vlak směr severozápad.

Když jde o ptačí měšťáky, není čas na hrdinství

Čápi u nás hojně hnízdí na kdejakém pivovarním komíně či umělé podložce, ale přes tři století staré morové sloupy jako podklad pod hnízdo zrovna moc zastoupeny nejsou. Vzhledem právě k tomu – a nevyhnutelnému památkově chráněnému statutu sloupu – je mi jasné, že osud hnízda je zpečetěn: i jako biolog, který je pro ochranu přírody všemi deseti, uznávám, že zcela běžný a globálně nijak ohrožený živočišný druh nemůže dostat přednost před unikátní kulturní památkou, navíc čerstvě zrekonstruovanou. Prostě to hnízdo musí z morového sloupu pryč. Je jen otázkou času, kdy se tak stane. Času nejspíš dosti krátkého.

Není tedy čas na hrdinství. Tuplem proto, že v Praze mě den po příletu

zdrží zvaná přednáška na Pražském hradě; v rámci výstavy Czech Nature Photo povídám v sobotu (7. června 2025) právě o focení ptáků měst. Nakonec zůstávám ještě na neděli, opět kvůli urbánním opeřencům. Jen pár hodin po příletu v pátek jdu totiž kamarádovi na svatbu a ani tam ptákům měšťákům neuteču: přímo mezi rojícími se svatebčany hnízdí v kbelíku s palmou kachna divoká! Březňačka je zcela splachovací, scéna s palmou je fotogenická, v hlavě se mi začínají rojit různé kompozice z cyklu „splachovací kachna a lhostejní kolemjdoucí“, jenže foťáky a objektivy odpočívají u jiných kamarádů, kteří mi poskytli nocleh na opačném konci Prahy. V neděli se tedy kodrcám přes celou Prahu za kachnou znovu, nafotím, co jde a utíkám na vlak domů do Olomouce.

Ještě ve vlaku se zakoukám do on-line map. Destinace Broumov. Pokouším se odhadnout, odkud a jak by šlo hnízdo, kterým čápi punkově ozdobili kulturní památku, nafotit zajímavě. Jedna z variant by mohla být Mariánský sloup s pozadím nikoli nebeským (modrá obloha), ale naopak co nejvíce urbánním. Jak ale dostat zástavbu do záběru, když sloup má plných 12 m na výšku? Dron nepoužívám, už jen proto, že základní pointa všech mých fotografií je „Tohle můžete vidět i vy, cestou

◀
Svou kostrční žlázu předvedl tento čáp v pěkném detailu. Olejovitý výměšek z glandula uropygii mu slouží k údržbě peří. Nicméně intimní hygiena není hlavním důvodem pořízení tohoto snímku – pohlédněte pozorněji doleva dolů... je tohle normální součástí čápího hnízda?!

do práce nebo na dovolené, a nemusíte pro to udělat nic víc, než se jen pozorněji dívat – a pak i vidět“. Jediná možnost, jak dát fotografii čapího hnízda urbánní „background“, je díky absenci vyšších kopců v nejbližším okolí města nahléd z nějaké stavby.

Farní kostel svatého Petra a Pavla se mi alespoň nad virtuální mapou jeví jako ideální řešení – kostel leží přesně na západ od Mariánského sloupu a kostelní věž je zdaleka nejvyšší stavbou v okolí, akorát daleko/blízko čapímu sloupu. Na lokalitu dorazím nejdřív večer, takže světlo půjde přesně, jak bude třeba – neudělá ze sloupu a čápů siluetu, ale pozlatí je. Na internetu rychle nacházím kontakt na správu farnosti. Pan děkan Martin Lanži je vstřícný a já zas utíkám na vlak.

„Hlásím se z místa posledního soudu“

České dráhy tentokrát neklamaly, takže kýženou zlatou hodinku bych mohl překvapivě stihnout. Kvapím rovnou k pozorovatelně, pardon ke kostelu sv. Petra a Pavla. Pan děkan se zdržel na společenské akci, čekání si tedy krátím kulturně: laskám své čivy pohledem na – péčí pana děkana – nedávno zrekonstruovanou gotickou fresku Posledního soudu ze 14. století. Dílo je to fascinující, ale čas běží, Slunce klesá k obzoru a s ním i šance na kýžený záběh z kostelní věže. Připomínám se tedy panu děkanovi smskou s textem „Hlásím se z místa posledního soudu 😊“.

Ticho liduprázdné ulice zažene rachot motoru. K mému překvapení motorka osedlaná černooděncem nepokračuje ulicí dál, ale zastavuje přímo přede mnou. Chvilka napětí... a jezdec sundává helmu. Překvapeně poznávám, že pan děkan je člověkem

21. století. Srdečně se zdravíme a kvapíme do kostelní věže (přičemž dumám, zda by nestálo za to spočítat, kolik lahví vína, bonboniér a jiného proviantu už jsem rozdál jako dárků pro ty, kdo mi pomohli v podobných situacích, bez nichž by knížku nafotit nešlo). Pan děkan mi dává instrukce, jak se dostat až do nejvyšší části kostelní věže, a jde si po svých.

Světla ubývá, zlatné až mučivě krásně, a tak supím do vyšších pater plnou parou. Bezpečnostní dveře ložené horizontálně zvedám s největším úsilím, rychle nahoru po žebříku, další vodorovné dveře, tyhle jsou snad ještě hmotnější, další žebřík a ještě jeden. Jsem ve zvonici, snad už dost vysoko, ale přes zarýgovaná okna to nejde poznat. Tamhle je ale další žebřík, ten vede ještě výš. Po trámu opatrně přecházím k tomuhle poslednímu žebříku, do volného prostoru pod sebe se raději nedívám. Poslední průlez je tak úzký, že se musím břichem přitlačit k žebří, kolena vytrčít v legračním „žabím“ úhlu do stran a pak se centimetr po centimetru protáhnout nahoru. Fotobatoch dře o zaprášené staré trámy a já se modlím, aby tahle dost drahá součást výbavy celou tuhle eskapádu přežila.

Konečně jsem úplně nahoře, dál už je jen střecha kupole. Okolo úplná tma – v kupoli je sice několik čtverhranných okének, leč zajištěných neprodyšně okenicemi. Rychle se ve tmě snažím zorientovat (ještě že dnes mají mobily svítilnu!), které z okének by mělo vést k náměstí s čapím/morovým sloupem. Opatrně vysazuji jednu okenici. Váží podstatně víc než jsem čekal a sápe se na mě paranoidní obraz chodce odeslaného na věčnost nečekaným dárkem shůry...

Zklamání přichází hned: čapí hnízdo je těsně pod střechami budov

►
Na tomto snímku je už důvod, proč jsem se vydal za čápy z Olomouce až do Broumova, zřetelnější

- ▲ *Kdo to odlétá? Samice, nebo její partner? Ten je v průměru krapínek větší a jeho zobák silnější. Inu, posuďte podle obrázku sami... 😊*
- ◀ *Z rodinného života těch, co nosí děti. Samice sedí na rozestavěném hnízdě – přilétá samec – společně se zdraví (a že to je pořádný klepec) – a nakonec i páří*

- ▲ *Kulometčík. Čápi svou akustickou produkcí pravda neoslň. Při známém klepání vyvracejí svůj dlouhý krk až na hřbet, takže alespoň vizuálně to stojí za to*
- *Modrá hodinka. Ta fotografa potěší, když ji může protknout doplňkovou žlutí lampy*
- ▼ *Takové normální náměstíčko... to vlastně není: které české město se může pochlubit takovým (čapím) unikátem?*

▲ *Stavební práce I. Čápi jsou rovnostáři, materiál na hnízdo přinášejí oba partneři*

▼ *Stavební práce II. Hrubou stavbu z větví vystelou čápi trávou. Při předávání materiálu si stojící čáp chrání oko mžurkou*

▲ **Čáp měšťák.** V Česku máme přibližně jeden a půl tisíce čápích hnízd, včetně mnoha v daném roce neobsazených. Nejčastěji je najdeme na vysokých komínech, jak toto kamerou ostře sledované hnízdo v Třebíči na Českomoravské vrchovině. Na snímku je trojice odrostlých mládat

▼ **Čáp jako dekorativní doplněk.** Skutečným rájem čápů je v rámci Evropy Mediterán. Zvláště na Iberském poloostrově najdeme celou sbírku úchvatných čápích kolonií na kostelech, starobyklých palácích i umělých podložkách. I této jinak okouzující budově to sluší krapet víc díky čápímu hnízdu. Dehesa de Abajo, Andalusie, Španělsko

- ▲ **Čáp splachovací.** Tento snímek mluví sám za sebe, ale pokud toužíte po popisku (a vysvětlení, proč fotka vypadá právě takto), najdete jej v knize *Ptačí svět očima fotografa* na str. 201 😊
- ▼ **Čáp elektrizující.** V našich končinách jsem zatím na čápy hnízdící na sloupech vysokého napětí snad ani nenarazil. Na nejzápadnějším cípu evropské pevniny však nebyla v takovém „biotopu“ nouze o celé kolonie. Figueira da Foz, Coimbra, Portugalsko

▲ **Čáp všudypřítomný.** Už při prvních cestách na jih mě jako malého kluka zaskočila mimořádná početnost čápích hnízd přímo kolem silnic v maďarských a (tehdy) jugoslávských vesnicích. Podobně tomu bylo i dál východněji. Z těchto končin k nám přišly i další dva druhy, které na této fotce čápovi sekundují. Příběhy hrdličky zahradní i vrabce domácího jsou mimořádně zajímavé a jejich nastínění najdete jinde (Grim T. 2018: Opeření vystěhovalci: hrdlička zahradní. Naše příroda 11/5: 66–75; Grim T. 2019: Vrabec kosmopolita: Vzestup – Evoluce – Pád? Naše příroda: 68/1: 42–46, 68/2: 99–104, 68/3: 152–157). Kayseri, Kappadokie, Turecko

▼ **Čáp oportunista.** Hnízdo čápa máme většinou spojené s komínem nebo střechou. Umí ale vzít za vděk i na první pohled chatrnými hnízdními podložkami. Apetlon, Burgenland, Rakousko

- ▲ **Výlet do třetihor.** Tenhle pocit mívám, kdykoliv se nachomýtnu v jenom z nejkrásnějších koutů své domoviny, v Lednicko-valtickém areálu. Pro většinu návštěvníků je asi vrcholem exotiky minaret trčící do krajiny na severním břehu Zámeckého rybníka. Za sebe však vidím největší exotiku, když se k minaretu otočím zády – a naskytne se mi tato neskutečná scéna. Obří smíšená kolonie volavek popelavých, kvakošů nočních, v posledních letech i volavek stříbřitých a právě čápů bílých
- ▼► **Čáp oportunist.** Původním hnízdním podkladem čápů jsou stromy (viz na této stránce nahoře) a skály – na těch dodnes čápi hnízdí např. ve Španělsku. Právě tam též najdeme asi největší čápí kolonii soustředěnou na jediném izolovaném monstr-stromu. Eucalipto de la Pizana (→) ční do 40 m a nese 23 čápích hnízd! Některá z nich váží i několik tun. Gerena, Andalusie, Španělsko

„Rybička“. Po krátkém nahlédnutí do života čápů jinde se vraťme do Broumova.

Co se nakonec stalo s jedinečným hnízdem? To se dočtete v hlavním textu. Tady už se s námi jeden z hlavních aktérů loučí a „odplouvá“...

*Citované články autora jsou volně k dispozici na jeho stránkách:
<http://www.tomasgrim.com/>*

lemujících náměstí. Stačil by možná metr, dva...

Ale světlo je stále úžasné a tamhle, z opačné strany náměstí, je klášterní kostel sv. Vojtěcha. Rychle nasadit okenici, zajistit ji závorou a motouzem, propasírovat se „myší dírou“ na žebřík pod kupolí, po trámu opatrně (a nedívat se dolů do prázdného prostoru pod ním...), žebříky, dveře, další žebříky, další dveře a schodiště a rychle na faru. Pan farář je opět vstřícný a dává mi kontakt na správce kláštera. Světlo stále zlátné, to by snad ještě šlo stihnout, o fous, ale snad ano! Obratem volám na klášterní číslo, správce

je na příjmu, super. Jenže se ukazuje, že přístup do klášterní věže je v dezo-látním stavu. Tudy ne.

Z bezpečnostních důvodů tedy tento článek tvoří pouze fotky pořízené z chodníku (zkusil jsem ještě budovu knihovny, ale po zavíračce...). Tedy tak, jak jste jedinečné broumovské čápy mohli „vidět i vy, cestou do práce nebo na dovolené“ 😊.

Broumov – město čápů

Jak tedy čapí mariánské hnízdění dopadlo? Na konci června město Broumov vztyčilo čápům na náměstí nový sloup s podložkou a hnízdem. Zaměstnanci broumovských technických služeb staré hnízdo rozebrali a mariánský sloup zajistili černou plachtou, aby čapí v původní stavbě nepokračovali. Čapí hnízda váží v řádu metrů (i tun, viz str. XXX) – a na to rozhodně poměrně gracilní mariánský sloup stavěn nebyl, nehledě na znečišťování památkově chráněného sloupu trusem. Náhradní umělé hnízdo čapí zkusili, ale (údernými slovy Náchodského Deníku ze 17. června) se jim z „barokního luxusu na beton“ nakonec nechtělo. Ostatně tak pozdě v sezóně by ani případné hnízdění nemohlo dopadnout úspěšně.

Celá kauza však měla nečekané vyústění: v červenci si čapí pár postavil hnízdo na jeřábu v areálu broumovských Uhelných skladů. Není jasné, zda šlo o stejný nebo jiný pár. Do Broumova a nejbližšího okolí se dlouhodobě vrací kolem tuctu čapích párů a zdá se, že je baví si vybírat místa k hnízdění kreativně. V návaznosti na jeden ze starších článků z tohoto časopisu (Grim T. 2022: Olomouc – město sov. Naše příroda 16/1: 32–42) bych si tedy dovolil Broumov pojmenovat „městem čápů“ 😊. ■